

A Spatial analysis of right to the city indicators: A case study of Ahwaz metropolis

ARTICLE INFO

Article Type

Original Research

Authors

Gholami M.¹ MA
Saberi H.^{2*} PhD
Toghyani Sh.³ PhD
Shams M.⁴ PhD

How to cite this article

Gholami M, Saberi H, Toghyani Sh, Shams M. A Spatial analysis of right to the city indicators: A case study of Ahwaz metropolis. Geographical Researches. 2023;38(2):245-253.

ABSTRACT

Aims Right to city is a concept, which seeks to involve and allocate the city to urban residents. This research investigates the validation of the right to the city through evaluating the indicators of the right to the city.

Methodology This was a descriptive-analytical survey and the statistical population of the research included all citizens older-than-15-year-old in Ahwaz County in 2021. 375 people were sampled according to the Cochran's formula as a cluster from all the urban areas of Ahwaz. One-sample T-test and spatial statistics methods were used in geographical information system to analyze the results.

Findings The right to the city was not validated in eight districts of Ahwaz metropolis. However, the investigations indicated that regions 2 and 8 had better status than other regions. In addition, using the general Moran's statistic, it was concluded that the data are spatially self-correlated and their distribution pattern is in cluster form, except for the decision-making index, which follows a random pattern.

Conclusion The degree of validation of the right to the city is lower than the standard and desirable level, and the degree of enjoyment of the right to the city in Ahwaz metropolis is unbalanced.

Keywords Right to the City; Henri Lefebvre; Right to Allocation; Right to Participate; Ahwaz Metropolis

CITATION LINKS

[Aalbers MB, Gibb K; 2014] Housing and the right to the city: Introduction to the special ...; [Balzarini JE, Shlay AB; 2016] Gentrification and the right to the city: Community conflict ...; [Brown A, Kristiansen A; 2009] Urban policies and the right to the city: Rights, responsibilities ...; [Dolatshah S, et al; 2021] An analysis of viability indicators with human right to the city approach, case study: Mahshahr...; [Habibi M, Amiri M; 2016] Right to the city from current to ideal ...; [Harvey D; 2008] The right to the ...; [Harvey D; 2003] The right to the ...; [Judi Gollar P, et al; 2016] Tracking the notion of justie in city and urbanizatin theories: Crital urban theory and the theory of the right to ...; [Khodayari Motlagh S, et al; 2017] A study about the effect of desirability of urban space indicators on the realization of the right to ...; [Lefebvre H, et al; 1996] Writings on ...; [Khezrnezad P, et al; 2020] Analysis of the right to the city in urban public spaces with emphasis on gender equity approach ...; [Kuyumlu MB; 2013] The vortex of rights: Right to the city' at a ...; [Meshkini A, et al; 2022] A comparative study of the right to the city in ...; [Marcuse P; 2009] From critical urban theory to the right to ...; [Sugranyes A, et al; 2011] Cities for all: Proposals and experiences towards the ...; [Maroufi H, Vahidi Borji G; 2015] Space and the realization of the right to the city: Identifying the spatial components of the right to the city for analyzing and evaluating the Navvab Project in Tehran ...; [Pourmohammadi MR, et al; 2019] Impact of the right to city on sense of belonging among gender groups ...; [Purcell M; 2002] Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban ...; [Purcell M; 2014] Possible worlds: Henri Lefebvre and the right to ...; [Rahbari L, Sharepour M; 2013] Ciender and right to the city: A test of Lefebvre's ... ; [Rafieian M, Alvandipour N; 2016] Paying the concept thought of right to town; seek a conceptual ...; [Sharepour M, et al; 2015] Citizens position in Arnestein's Ladder: Gender analysis of ...; [Sharepour M; 2015] Right to the city and urban public ... ; [Statistical Centre of Iran; 2016] Selected findings of the 2016 national population and housing ...; [Skrabut K; 2021] Use, exchange, and speculation: The politics of inhabitance and the right to the city in urban ...; [Taghvaei AA, et al; 2016] Investigate the role of "the right to the city" theory in the productin and reproductin of urban ... ; [Yaghfoori H, Kashefi D; 2019] Evaluation of the components derived from the right to the city ...; [Zamorano C; 2021] Appropriating the concept of the right to the city: Politics, politicians, and collective actors in Mexico ...; [Zareshahabadi A, Gholami M; 2019] Relationship between the right to city and legalism (case of study: Citizens 18 years of age and above of ...

*Correspondence

Address: Tourism Research Center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, University Boulevard, Najafabad, Iran. Postal Code: 8514143131

Phone: +98 (31) 42292410
Fax: +98 (31) 42292929
h_saberi@pariiau.ac

Article History

Received: April 4, 2023
Accepted: May 14, 2023
ePublished: July 3, 2023

تحلیل فضایی شاخص‌های حق به شهر: مطالعه موردی کلان‌شهر اهواز

مهدی غلامی MA

گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

حمدی صابری* PhD

مرکز تحقیقات گردشگری، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

شیرین طغیانی PhD

گروه شهرسازی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

مجید شمس PhD

گروه جغرافیا، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران

چکیده

اهداف: حق به شهر مفهومی است که به دنبال دخیل‌کردن و اختصاص‌دادن شهر به ساکنان آن است. این پژوهش با هدف ارزیابی شاخص‌های حق به شهر، میزان تحقق حق به شهر را مورد بررسی قرار می‌دهد.

روش‌شناسی: روش تحقیق توصیفی تحلیلی از نوع پیمایشی و جامعه آماری پژوهش شهروندان ۱۵ سال به بالای شهر اهواز در سال ۱۴۰۰ بود. نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران تعادل ۳۷۵ نفر بودند که به صورت خوشای از کل مناطق شهری اهواز انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمون T تکنمونه‌ای و روش‌های آمار فضایی در سیستم اطلاعات جغرافیایی استفاده شد.

یافته‌ها: میزان تحقق حق به شهر در مناطق هشتگانه شهر اهواز مطلوب نبود. با این وجود، بررسی‌ها نشانگر آن بود که مناطق ۲ و ۸ وضعیت مناسبتری نسبت به سایر مناطق داشتند. همچنین یافته‌های حاصل از آماره مومن نشان دادند که تمامی داده‌ها خودهمبستگی فضایی دارند و الگوی پخش آنها خوشای است جز شاخص تصمیم‌گیری که از الگوی تصادفی تبعیت می‌کرد.

نتیجه‌گیری: میزان تحقق حق به شهر، از حد استاندارد و مطلوب کمتر، و میزان برخوداری از حق به شهر در شهر اهواز نامتوان است.

کلیدوازگان: حق به شهر، هانری لوفور، حق تخصیص، حق مشارکت، کلان‌شهر اهواز

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۱۴

*توپیسندۀ مسئول: h_saberi@pari.iu.ac

مقدمه

در سال‌های اخیر هم‌زمان با ازدست‌رفتن کارایی ساختارهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی شهر، بحران‌های شهری با مطالبات شهروندی بیش از پیش نمایان شده‌اند و مفهوم حق به شهر مطرح شده است حق به شهر ابزار مفهومی مناسبی را برای نقد وضع موجود شهرها فراهم می‌آورد [Habibi & Amiri, 2016]. حق به شهر یک حق بشری است، قرارگرفتن این حق در چهارچوب حقوق بشر به این معناست که هر انسانی، صرف نظر از ملیت، قومیت و ویژگی‌های فرهنگی، تنها به دلیل انسان‌بودن شایسته بپردازند از این حق است [Rahbari & Sharepour, 2013]. حق به شهر توسط لوفور در دهه شصت میلادی مطرح شد. در موضوع حق به شهر نیاز به تغییرات اجتماعی-فضایی به منظور بهره‌مندی ساکنان شهر از زندگی شهری و امکانات مربوط به آن ضروری است [Maroufi & Vahidi Borji, 2015].

حق به شهر یکی از عناصر حیاتی جنبش‌های آینده شهری است که به هنگام تصمیم‌گیری ساکنین شهر برای قیام و بازیس‌گیری فضای شهر این جنبش به حرکت در می‌آید [Purcell, 2014]. نظریه پردازان رادیکال و فعلان اصلی عدالت شهری این مفهوم را به عنوان وسیله‌ای برای تجزیه و تحلیل و چالش شهرسازی مورد توجه قرار داده‌اند [Kuyumlu, 2013]. حق به شهر به عنوان یک شعار گردهمایی قدرتمند در مبارزه علیه فرآیندهای انحصاری جهانی‌سازی و کالایی‌سازی فضای شهری بوده است [Brown, 2013]. دیدگاهی که در آن کاربران فضای شهری را برای خود مدیریت می‌کنند [Purcell, 2014]. حق به شهر، شهر را مهمترین لایه تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری معرفی می‌کند [Zareshahabadi et al., 2019]. و از مفاهیم بسیار بحث‌برانگیز و قابل تأمل در مطالعات شهری در نظر گرفته می‌شود [Taghvae et al., 2016].

در چند دهه گذشته، مفهوم حق به شهر از اروپا به دیگر نقاط جهان گسترش یافته اما این مفهوم هنوز در ایران چندان مورد توجه قرار نگرفته است [Meshkini et al., 2022]. توجه به حق به شهر در ایران برای مقابله با کج‌کارکردی شهر ضروری است [Pourmohammadi et al., 2019]. با توجه به ساختار حاکمیتی ایران، در بخش‌های مهمی از کلان‌شهرها شهروندان با مساله حقوق شهروندی آشنا نیستند و این امر در کلان‌شهر اهواز باشدت بیشتری مشاهده می‌شود. از این رو نظر به ساختار اجتماعی کلان‌شهر اهواز، شهروندان این شهر حق داشتن شهری مطلوب و کارآمد برای رسیدن به حق شهری را دارند.

مفهوم حق به شهر، شامل تعلق‌یافتن شهر به شهروندان و مشارکت آنان در امور شهری است [Rafieian & Alvandipour, 2016]. حق به شهر معنایی فراتر از تقسیم عادلانه شهر موجود یا حق برابر نسبت به آن دارد. حق به شهر، خلق یک شهر متفاوت است [Judi Gollor et al., 2016]. در واقع می‌بایستی که با تغییر شهر، خودمان را نیز تغییر دهیم [Harvey, 2008]. یانگ معتقد است که طی سال‌های اخیر، واکنش‌ها نسبت به شهرنشینی نئولیبرالی و بی‌عدالتی اجتماعی، توسط دانشگاهیان و جنبش‌های اجتماعی، در قالب حق به شهر چهارچوب‌بندی شده است [Aalbers & Gibb, 2014]. توجه به مفهوم حق به شهر به طور فزاینده‌ای برای به چالش‌کشیدن امتیازات توسعه مرتبط با توسعه نئولیبرال به کار می‌رود [Balzarini & Shlay, 2016].

حق به شهر مفهومی است که قبلاً به جنبش‌های اجتماعی تندر وابسته بود، ولیکن در حال حاضر مورد قبول چندین دولت قرار گرفته و الهام‌بخش خطمشی‌های جدید عموم مردم است [Belda- Miquel et al., 2016]. شعار حق به شهر الهام‌بخش یک اعتراض جهانی فوق العاده شده است که نظم اقتصادی غالب را به چالش می‌کشد. این اعتراض توسط فعلان اجتماعی، کمپین‌های محلی متعدد، انجمان‌های بین‌المللی پیشرو و دولتهايی که به‌دبیال

باعث شده که برنامه‌ریزان و مدیران شهری از ارایه خدمات مطلوب و مناسب با خواسته‌های شهروندان باز بمانند. عدم بهره‌مندی همه شهروندان (به لحاظ جنسیت، سن و غیره) به طور عادلانه از امکانات شهری، وجود نابرابری‌ها در توزیع خدمات و امکانات شهری در محله‌های شهر، عدم تاثیر شهروندان در تصمیم‌گیری‌های شهری، باعث کاهش میزان تحقق حق به شهر در شهر اهواز شده است. این نابرابری‌ها در زمینه تحقق حق به شهر در مناطق هشتگانه شهر اهواز یکسان نبوده است بنابراین هدف این پژوهش بررسی و تحلیل شاخص‌های حق به شهر (امنیت، ارتباطات، تفریح، سهم فیزیکی، کنترل و مالکیت، تصمیم‌گیری، تولید فضا، سازماندهی شهری، شمولیت اجتماعی، عدالت و شفافیت شهری) به تفکیک مناطق شهری و بررسی میزان تحقق‌پذیری شاخص‌های کلی حق به شهر است.

روش‌شناسی

این پژوهش از لحاظ هدف توصیفی تحلیلی و به لحاظ ماهیت پیمایشی است. این پژوهش در مناطق هشتگانه کلان‌شهر اهواز که در شکل ۱ نشان داده شده‌اند و در سال ۱۴۰۰ انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال مناطق هشتگانه شهر اهواز بود، که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد آنها ۸۸۵۰۰۰ نفر بوده است. از این میان ۳۷۵ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به صورت خوش‌ای از سطح مناطق شهری اهواز انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱) تعداد نمونه به تفکیک مناطق شهر اهواز

منطقه	جمعیت بالای ۱۵ سال	تعداد نمونه	درصد
۱	۱۰۷۶۱۸	۴۵	۱۲
۲	۸۴۰۹۸	۳۶	۹/۶
۳	۱۳۶۹۵۷	۵۸	۱۵/۴۷
۴	۱۱۶۴۰۳	۴۹	۱۳۰۷
۵	۷۶۳۱۵	۳۲	۸/۵۴
۶	۱۱۶۱۶۸	۴۹	۱۳۰۷
۷	۱۰۷۸۷۶	۴۶	۱۲/۲۶
۸	۱۴۱۸۵۳	۶۰	۱۶
مجموع	۸۸۵۰۰۰	۳۷۵	۱۰۰

برای ارزیابی شاخص‌های دهگانه حق به شهر که از مبانی نظری و پیشینه پژوهش استخراج شده، از ابزار پرسش‌نامه محقق‌ساخته، در قالب ۴۳ گویه در طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای استفاده گردید. روایی سوالات به صورت روایی صوری از طریق متخصصان و پایاپی آن از طریق آلفای کرونباخ بدست آمد. شاخص آلفای کرونباخ برای کل سوالات پرسش‌نامه، ۰/۷۹ بود (جدول ۲).

تحلیل اطلاعات با استفاده از روش‌های آمار توصیفی شامل میانگین و آمار استنباطی و آزمون T تکنومنه‌ای در نرم‌افزار SPSS ۲۱ انجام گردید. علاوه بر این برای تحلیل فضایی مناطق هشتگانه

قراردادهای عادلانه‌تر مابین دولت و شهروندان هستند صورت گرفته است [Brown, 2013].

حق به شهر نه تنها حق دسترسی به چیزی است که در حال حاضر وجود دارد بلکه حق تغییر آن نیز هست [Harvey, 2003]. این حق هم در نظریه و هم در عمل، تدوین گستردگی و موثر مجموعه‌ای از مطالبات است [Marcuse, 2009]. ابعاد و اجزای حق به شهر عبارتند از حق زیستگاه که شبکه‌ای از روابط اجتماعی را تسهیل می‌کند، حق برخورداری از انسجام اجتماعی و ساخت جمعی شهر، حق زندگی با وقار در شهر، حق هم‌زیستی و دسترسی به حکومت شهری و حق برخورداری از حقوق برابر [Sugranyes & Mathivet, 2011] حق به شهر برای شهروندان مدنی دو حق اصلی قایل است حق مشارکت و حق تخصیص. بر اساس حق مشارکت شهروندان باید در تصمیم‌گیری‌های موثر بر تولید فضای شهر، نقش اساسی داشته باشد [Purcell, 2002]. حق به شهر از نظر بوفور این است که حقوق ساکنان شهر، از طریق اقامت و مشارکت در زندگی شهری روزمره تولید شود [Skrabut, 2021]. چنانکه آنها در مشارکت واقعی و فعال شرکت می‌کنند، قدرت جمعی خودشان برایشان آشکار می‌شود و به طور فزاینده‌ای خودشان را به عنوان مبادران توانمند شهر و زندگی جمعی شهری می‌گمارند [Purcell, 2014]. تمامی ساکنین شهرها باید از حق مشارکت در سیاست‌های شهری برخوردار باشند [Brown & Kristiansen, 2009]. ابعاد مشارکت در شهر، مشارکت در تصمیم‌گیری، تولید فضا و طراحی اشکال و فضاهای شهری نیز در این رویکرد در نظر گرفته شده است [Khodayari Motlagh et al., 2017]. حق دسترسی، تصرف و استفاده از فضای شهری و تولید فضای جدید است که نیازهای مردم را برآورده می‌کند [Brown, 2013]. حس تعلق به شهر، با حرکت در شهر، حضور در آن، احساس آرامش و داشتن فضاهای مناسب برای خود ممکن می‌شود [Sharepour, 2015]. عواملی که در میزان اختصاص‌دهی شهر به خود تأثیرگذار هستند میزان کنترل و مالکیت، سرزنشگی شهری و سهم فیزیکی از فضاهای شهری هستند [Khodayari Motlagh et al., 2017]. انتشار گستردگی مفهوم حق به شهر به معنای کم‌اهمیت‌بودن آن نبوده است بر عکس، این مفهوم پیچیدگی بیشتری دارد [Zamorano, 2021]. نمی‌توان حق به شهر را یک بازدید یا بازگشت ساده از شهرهای سنتی فرض کرد، بلکه باید آن را حق تغییر و تحول زندگی شهری به حساب آورد [Lefebvre et al., 1996]. هدف نهایی نظریه حق به شهر یک مبارزه ثابت و مداوم برای ایجاد فضای شهری است که از نقطه نظر افراد ساکن آن شهر کمتر بیگانه و ناآشنا به چشم بیاید [Aalbers & Gibb, 2014]. شهر اهواز هشت‌تمنی کلان‌شهر کشور با جمعیت ۱۱۸۴۷۸۸ نفری در سال ۱۳۹۵ [Statistical Centre of Iran, 2016] و تراکم جمعیت ۶۳ نفر در هکتار (تراکم ناخالص) با مسایل متعدد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و زیستمحیطی مواجه بوده است. رشد سریع جمعیت در دهه‌های گذشته، ضمن گسترش فیزیکی شهر اهواز

شهر اهواز از مدل موران در قالب سیستم اطلاعات جغرافیایی استفاده شد.

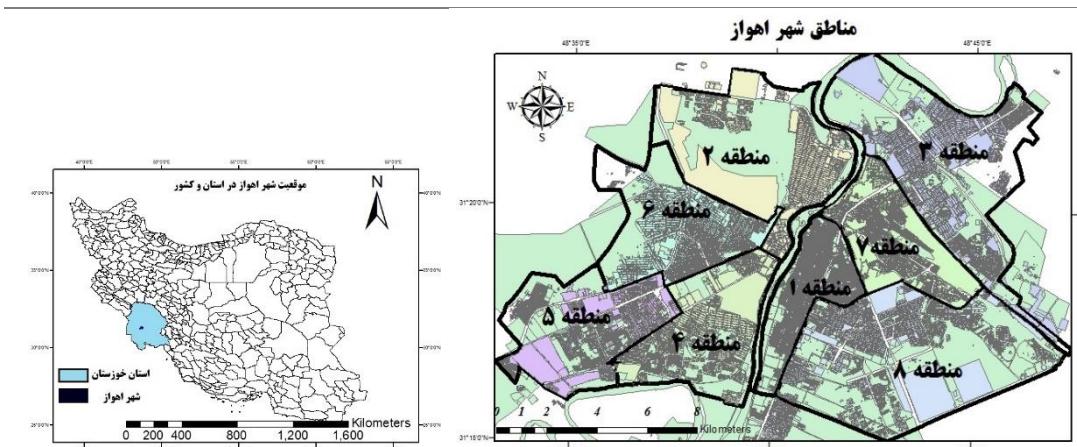
جدول (۲) آلفای کرونباخ شاخص‌های حق به شهر

شاخص	آلفای کرونباخ
امنیت	۰/۸۴
ارتباطات	۰/۸۰
تفریح	۰/۷۱
سهم فیزیکی	۰/۷۸
کنترل و مالکیت	۰/۷۳
تصمیم‌گیری	۰/۸۰
تولید فضای باز	۰/۷۰
سازماندهی شهری	۰/۷۹
شمولیت اجتماعی	۰/۷۳
عدالت و شفافیت شهری	۰/۷۹

یافته‌ها

بررسی وضعیت جمعیت‌شناسختی نشان داد ۶۴/۸٪ پاسخگویان مرد و ۳۵/۲٪ آن زنان بودند؛ ۶۸/۳٪ متاهل و ۳۵/۲٪ مجرد بودند. ۶/۹٪ آنها بین ۱۵-۲۰ سال، ۲۴٪ آنها بین ۲۰-۳۰ سال، ۳۸/۹٪ آنها

کلان شهر اهواز و هم در مناطق آن مطلوب نبوده است. با بررسی وضعیت شاخص‌های حق به شهر به تفکیک مناطق، مشخص گردید که در اکثریت شاخص‌ها، جز شاخص عدالت و شفافیت شهری، منطقه ۲ شهر اهواز وضعیت مناسبتری نسبت به سایر مناطق داشته است (جدول ۳).

جدول (۳) میانگین شاخص‌های حق به شهر به تفکیک مناطق شهر اهواز

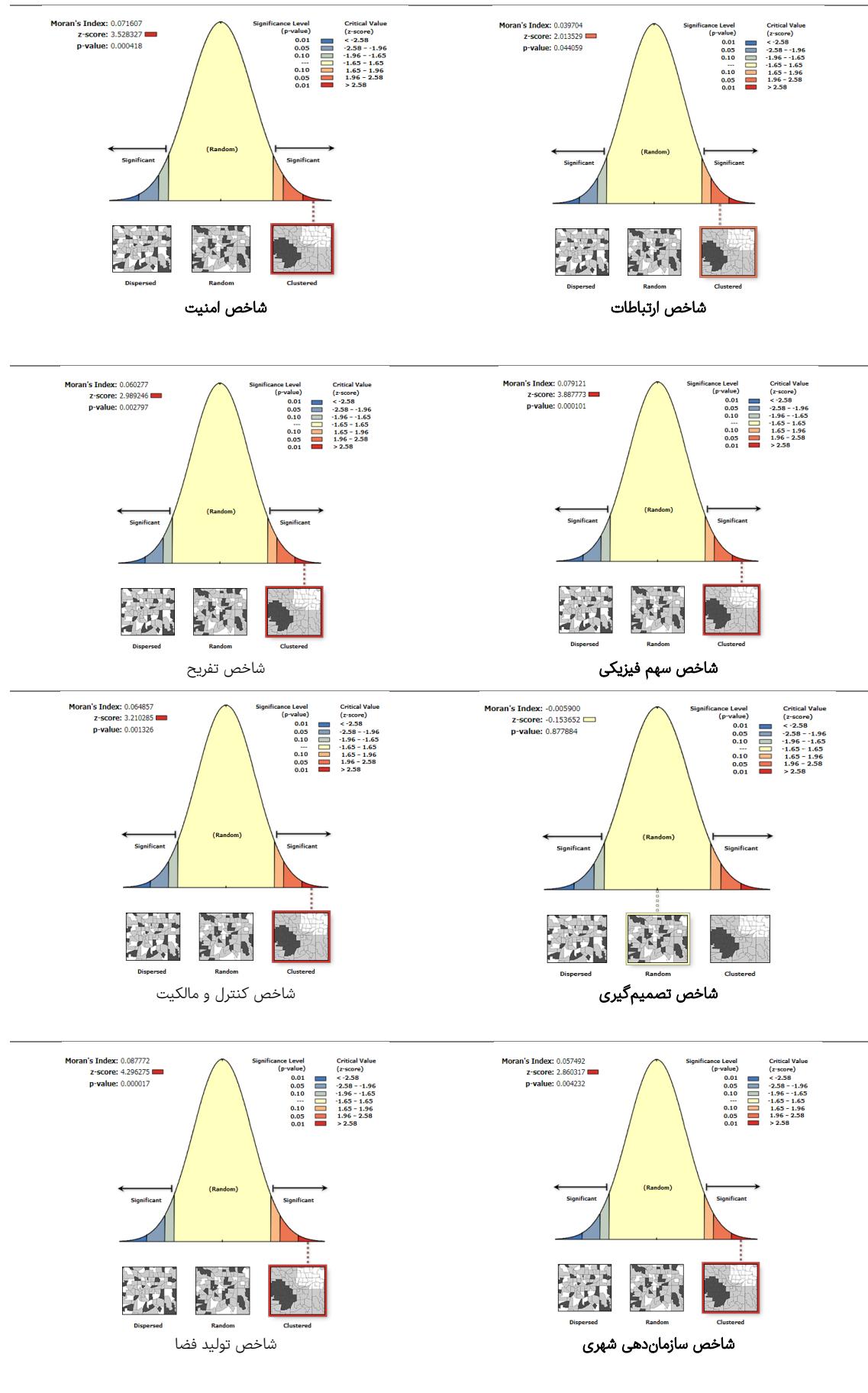
میانگین شاخص‌ها حق به شهر در مناطق شهری اهواز											شاخص							
منطقه ۱	منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	شهر اهواز	۰/۰۸۳	۰/۰۷۰	۰/۰۸۲	۰/۰۷۲	۰/۰۹۲	۰/۰۹۱	۰/۰۸۵	۰/۰۹۰	۰/۰۷۲	امنیت
۰/۰۹۷	۰/۰۸۵	۰/۰۸۷	۰/۰۷۳	۰/۰۸۱	۰/۰۹۱	۰/۰۹۱	۰/۰۸۷	۰/۰۷۲	۰/۰۸۳	۰/۰۷۰	۰/۰۸۲	۰/۰۷۲	۰/۰۸۵	۰/۰۹۰	۰/۰۷۲	انحراف معیار		
۰/۰۷۹	۰/۰۷۲	۰/۰۸۰	۰/۰۶۹	۰/۰۸۳	۰/۰۸۵	۰/۰۸۱	۰/۰۷۹	۰/۰۷۳	۰/۰۶۹	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۹	۰/۰۷۶	۰/۰۷۱	۰/۰۷۱	ارتباطات	
۰/۰۷۰	۰/۰۸۹	۰/۰۸۰	۰/۰۷۶	۰/۰۷۹	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	انحراف معیار	
۰/۰۷۴	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۳	تفريح	
۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	۰/۰۷۲	انحراف معیار	
۰/۰۷۱	۰/۰۷۱	۰/۰۶۹	۰/۰۶۷	۰/۰۶۰	۰/۰۷۳	۰/۰۶۷	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	سهم فیزیکی	
۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۰	انحراف معیار	
۰/۰۶۸	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	کنترل و مالکیت	
۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	انحراف معیار	
۰/۰۶۶	۰/۰۶۴	۰/۰۷۷	۰/۰۵۵	۰/۰۶۹	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	تصمیم‌گیری	
۰/۰۶۹	۰/۰۶۷	۰/۰۶۴	۰/۰۵۶	۰/۰۶۷	۰/۰۸۸	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	انحراف معیار	
۰/۰۶۹	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷	۰/۰۱۰	۰/۰۹۰	۰/۰۹۶	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۸	تولید فضا	
۰/۰۶۶	۰/۰۶۹	۰/۰۶۱	۰/۰۵۷	۰/۰۵۹	۰/۰۷۳	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	انحراف معیار	
۰/۰۷۶	۰/۰۸۴	۰/۰۶۲	۰/۰۷۳	۰/۰۶۱	۰/۰۶۹	۰/۰۷۲	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	سازمان‌دهی شهری	
۰/۰۶۸	۰/۰۶۵	۰/۰۵۱	۰/۰۶۳	۰/۰۵۹	۰/۰۷۷	۰/۰۶۶	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۳	انحراف معیار	
۰/۰۴۴	۰/۰۶۷	۰/۰۴۳	۰/۰۱۸	۰/۰۴۱	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	شمولیت اجتماعی	
۰/۰۷۷	۰/۰۷۲	۰/۰۷۷	۰/۰۶۸	۰/۰۷۳	۰/۰۸۱	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸	انحراف معیار	
۰/۰۸۰	۰/۰۹۲	۰/۰۸۴	۰/۰۷۹	۰/۰۶۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰	عدالت و شفافیت شهری	
۰/۰۶۶	۰/۰۶۴	۰/۰۵۲	۰/۰۶۸	۰/۰۴۸	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	۰/۰۷۵	انحراف معیار	
۰/۰۱۸	۰/۰۳۲	۰/۰۱۷	۰/۰۰۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۱	۰/۰۲۳	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	مجموع شاخص‌های حق به شهر	
۰/۰۵۰	۰/۰۴۹	۰/۰۳۶	۰/۰۴۵	۰/۰۶۳	۰/۰۵۸	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	انحراف معیار	

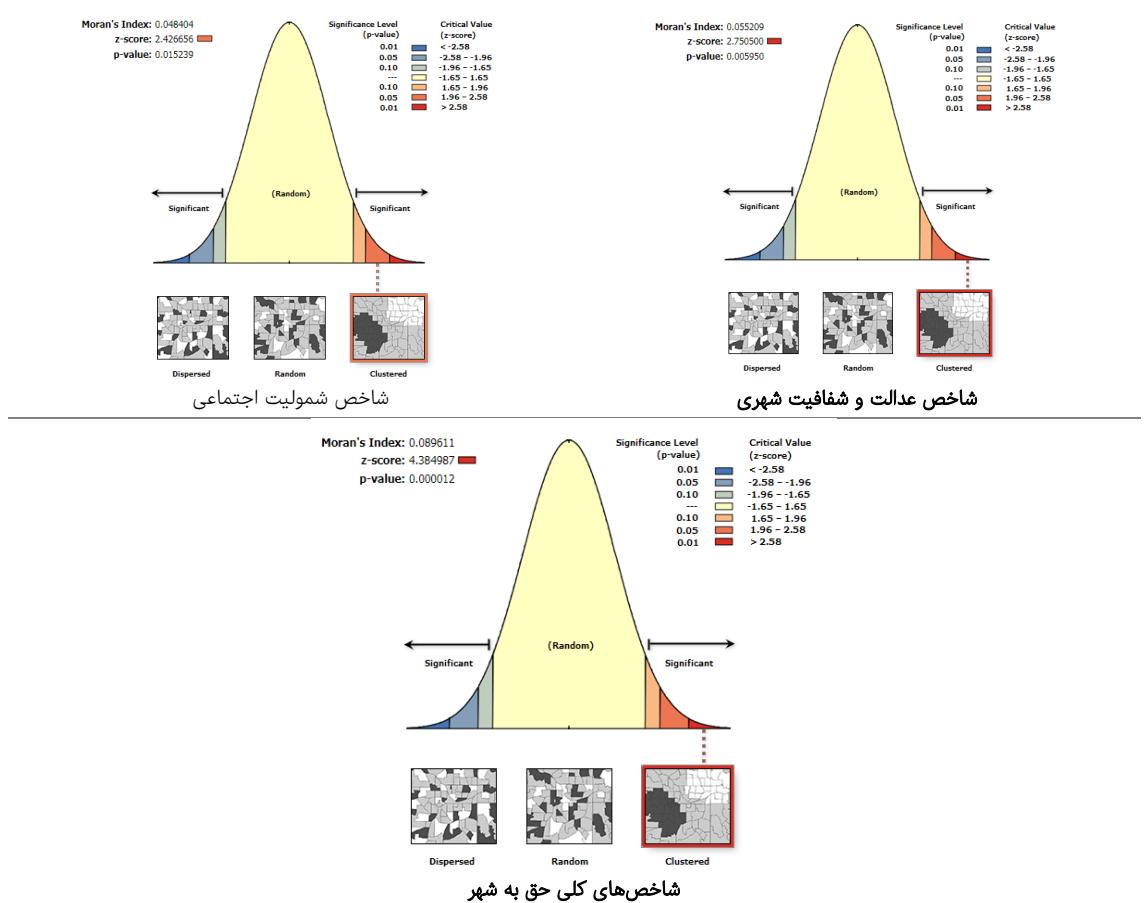
جدول (۴) وضعیت پراکندگی و الگوی توزیعی شاخص‌های حق به شهر

ردیف	شاخص	مجموع حق به شهر	۰/۰۸۷۱۱	-۰/۰۰۲۶۷۴	۰/۰۷۱۶۷۰	امنیت
۱	امنیت	۰/۰۷۱۶۷۰	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۷۱۶۷۰	۰/۰۰۰۴۱۸
۲	ارتباطات	۰/۰۳۹۷۰۴	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۳۹۷۰۴	۰/۰۰۴۰۰۹
۳	تفريح	۰/۰۶۰۲۷۷	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۶۰۲۷۷	۰/۰۰۰۲۷۹۷
۴	سهم فیزیکی	۰/۰۰۷۹۱۲۱	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۰۰۱۰۱	۰/۰۰۰۱۳۲۶
۵	کنترل و مالکیت	۰/۰۶۴۸۰۵۷	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۰۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۸۷۷۸۸۴
۶	تصمیم‌گیری	-۰/۰۰۰۰۰۹۰۹	۰/۰۰۰۴۴۱	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	-۰/۰۰۰۰۰۹۰۹	۰/۰۰۰۰۱۷
۷	تولید فضا	۰/۰۰۸۷۷۷۲	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۰۰۰۰۱۷	۰/۰۰۰۰۰۱۷
۸	سازمان‌دهی شهری	۰/۰۰۵۷۴۹۲	۰/۰۰۰۴۴۲	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۰۰۰۰۱۷	۰/۰۰۰۰۰۱۷
۹	شمولیت اجتماعی	۰/۰۰۴۸۴۰۴	۰/۰۰۰۴۴۳	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۰۰۰۰۱۰۰	۰/۰۰۰۰۰۱۰۰
۱۰	عدالت و شفافیت شهری	۰/۰۰۰۲۰۹	۰/۰۰۰۴۴۲	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	۰/۰۰۰۰۰۹۰۰	۰/۰۰۰۰۰۱۲
۱۱	مجموع حق به شهر	۰/۰۰۸۹۷۱۱	۰/۰۰۰۴۴۲	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	-۰/۰۰۰۲۶۷۴	-۰/۰۰۰۰۰۴۱۸

مورد مطالعه، به صورت بصری نشان می‌دهد و بدین منظور از مقادیر Z و p و یک نشانگر که نشان‌دهنده نوع خوش‌های برای توصیف همبستگی فضایی از الگوهاست استفاده شد. ارزش‌های بالا و نزدیک به هم‌دیگر که دارای خودهمبستگی مثبت بودند با علامت خوش‌بندی بالا (Cluster High) و داده‌های با ارزش کم و نزدیک به هم با علامت خوش‌بندی پایین (Cluster Low) نشان داده شدند. الگوی خوش‌بندی بالا در منطقه ۲، ۳ و ۸ دیده شد که با رنگ قرمز نشان داده شده‌اند و الگوی خوش‌بندی پایین در منطقه ۴، ۵ و ۶ دیده شد که با رنگ آبی نشان داده شده‌اند (شکل ۳).

رتبه‌بندی میزان تحقق حق به شهر برای بررسی وضعیت حق به شهر، میانگین حق به شهر هر منطقه از ترکیب شاخص‌ها محاسبه شد. در تمامی مناطق شهر اهواز، این میانگین پایین‌تر از سطح استاندارد بود. بررسی‌ها نشانگر آن بودند که مناطق ۲ و ۸ با میانگین‌های بهتری ۰/۰۴۲ و ۰/۰۳۲ دارند و وضعیت مناسبتری نسبت به سایر مناطق داشتند در حالیکه مناطق ۶ و ۱ با میانگین‌های ۰/۰۳۶ و ۰/۰۳۴، وضعیت نامطلوب‌تری نسبت به سایرین داشتند (جدول ۵). در این پژوهش از آماره موران محلی نیز استفاده شد. این ایزار الگوی پراکنش شاخص‌ها را با در نظر گرفتن مقادیر شاخص

شکل ۲) وضعیت خودهمبستگی فضایی در طبقه‌بندی شاخص‌های منتخب

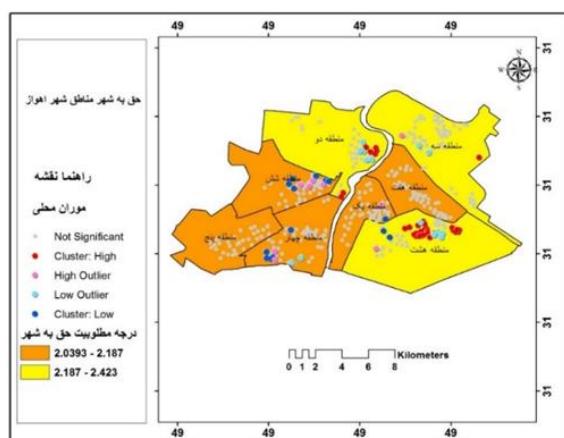
بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی و تحلیل شاخص‌های حق به شهر (امنیت، ارتباطات، تفریح، سهم فیزیکی، کنترل و مالکیت، تصمیم‌گیری، تولید فضا، سازمان‌دهی شهری، شمولیت اجتماعی، عدالت و شفافیت شهری) به تفکیک مناطق هشت‌گانه و بررسی میزان تحقق‌پذیری شاخص‌های کلی حق به شهر در شهر اهواز بود. با ارزیابی و تحلیل شاخص‌های حق به شهر در سطح شهر اهواز مشخص گردید میزان تحقق حق به شهر در کل و در تمامی شاخص‌های حق به شهر کمتر از حد استاندارد و مطلوب بود. نتایج این پژوهش با پژوهش‌یافغوری و کاشفی [Yaghfoori & Kashefi, 2019] مبنی بر رضایت‌پایی شهروندان در میزان تحقق حق به شهر، و با نتایج پژوهش شارع‌پور و همکاران [Sharepour et al., 2015] مبنی بر سطح پایین دخالت شهروندان در طراحی فضا همسو بود. به طور مشابهی خضرزاد و همکاران [Khezrnezhad et al., 2020] در تحلیل حق به شهر در فضاهای عمومی شهری دریافتند که مشارکت شهروندان بسیار پایین بوده است. بنابراین مساله عدم تحقق شاخص‌های حق به شهر نه تنها مساله شهر اهواز، بلکه مساله سایر شهرهای کشور نیز هست.

شاخص همبستگی و خوشای‌بودن الگوی شاخص‌ها، نشانگر توزیع غیرمتوازن میزان برخورداری شهرهای از شاخص‌های حق به شهر در سطح شهر اهواز بود. نتایج آزمون خودهمبستگی فضایی برای شاخص

جدول ۵) میانگین شاخص‌های حق به شهر به تفکیک مناطق شهر اهواز

منطقه	میانگین	انحراف معیار
۱	۲۰,۶۹۳۳۳	-۰,۱۱۸۱۱
۲	۲۴,۴۲۳۱۰۸	۰,۲۳۵۷۱۵
۳	۲۰,۲۲۸۱۳۶	۰,۰۴۰۷۹۳
۴	۲۱,۱۴۴۶۹	-۰,۰۷۲۹۵۳
۵	۲۰,۱۳۴۳۷۵	-۰,۰۵۳۰۶۸
۶	۲۰,۰۳۹۱۸۴	-۰,۰۱۴۸۲۰۹
۷	۲۱,۶۷۹۰۳۵	-۰,۰۱۷۹۰۸
۸	۲۰,۳۲۱۳۳۳	۰,۱۳۳۸۹

شکل ۳) شاخص موران محلی و رتبه‌بندی میزان تحقق حق به شهر در بین مناطق شهر اهواز

- افزایش امکانات رفاهی، تفریحی و سرگرمی گذران اوقات فراغت در سطح شهر.

نتیجه‌گیری

وضعیت تمام شاخص‌های حق به شهر در کلان شهر اهواز از حد متوسط و مطلوب کمتر و میزان برخورداری از حق به شهر در این شهر نامتوازن است.

تشکر و قدردانی: نویسنده‌گان از همکاری گروه جغرافیا و مرکز تحقیقات گردشگری دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد و شهرداری اهواز که در این پژوهش باری داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌کنند.

تاییدیه‌های اخلاقی: موردی از طرف نویسنده‌گان گزارش نشده است.

عارض منافع: موردی از طرف نویسنده‌گان گزارش نشده است.
سهم نویسنده‌گان در مقاله: مهدی غلامی (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/روشناس/پژوهشگر اصلی یا کمکی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (%۴۰)؛ حمید صابری (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/روشناس/پژوهشگر اصلی یا کمکی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (%۴۰)؛ شیرین طغیانی (نویسنده سوم)، پژوهشگر کمکی (%۱۰)؛ مجید شمس (نویسنده چهارم)، پژوهشگر کمکی (%۱۰).

منابع مالی: این پژوهش از محل هزینه شخصی تامین هزینه شده است.

منابع

- Aalbers MB, Gibb K (2014). Housing and the right to the city: Introduction to the special issue. International Journal of Housing Policy. 14(3):207-213.
- Balzarini JE, Shlay AB (2016). Gentrification and the right to the city: Community conflict and casinos. Journal of Urban Affairs. 38:503-517.
- Belda-Miquel S, Peris Blanes J, Frediani A (2016). Institutionalization and depoliticization of the right to the city: Changing scenarios for radical social movements. International Journal of Urban and Regional Research. 40:321-339.
- Brown A (2013). The right to the city: Road to Rio 2010. International Journal of Urban and Regional Research. 37:957-971.
- Brown A, Kristiansen A (2009). Urban policies and the right to the city: Rights, responsibilities and citizenship (meeting document). Paris: UNESCO.
- Dolatshah S, Sarvar R, Tavaklan A (2021). An analysis of viability indicators with human right to the city approach, case study: Mahshahr port. Quarterly of New Attitudes in Human Geography. 13(3):109-131. [Persian]
- Habibi M, Amiri M (2016). Right to the city from current to ideal city. Iranian Journal of Anthropological Research. 5(2):9-30. [Persian]
- Harvey D (2008). The right to the city. New Left Review. 53:Unknown pages.
- Harvey D (2003). The right to the city. International Journal of Urban and Regional Research. 27:939-941.
- Judi Gollor P, Zamanian R, Fathi H (2016). Tracking the notion of justice in city and urbanization theories: Critical urban theory and the theory of the right to the city. Journal of the Urban Development and Organization Haftshahr. 4(49, 50):100-113. [Persian]
- Khodayari Motlagh S, Sharepour M, Tavallai N (2017). A study about the effect of desirability of urban space

امنیت، مقدار موارن برابر با ۷۱۶۰۷٪، این میزان مثبت و نزدیک به یک بوده است. نظر به نتایج شاخص همبستگی و خوشبودن الگوی این شاخص، نشانگر توزیع غیرمتوازن میزان برخوردار از امنیت در سطح شهر اهواز بوده است. بر اساس نتایج شاخص همبستگی، خوشبودن الگو در اکثریت شاخص‌ها و شاخص کلی حق به شهر تایید شد. این یافته‌ها نشانگر آن است که در سطح شهر اهواز، میزان برخورداری از لحظه از شاخص‌های حق به شهر پکسان نبوده است و همچنین میزان تحقق حق به شهر در شهر اهواز توزیع غیرمتوازن داشته است. این موضوع در میانگین‌های به دست آمده از هر یک از شاخص‌های حق به شهر در سطح مناطق شهر نیز مشخص گردیده است. میزان تحقق حق به شهر در سطح دیگر شهرها، در پژوهش دولتشاه و همکاران [Dolatshah et al., 2021] با تحلیل شاخص‌های زیست‌پذیری با رویکرد حق به شهر، نیز مورد بررسی قرار گرفته که وجود تفاوت در میزان تحقق حق به شهر مناطق شهری تایید شده است. در این پژوهش میانگین‌های ارزیابی شده برای هر شاخص در سطح شهر، بستگی به وضعیت آن منطقه متفاوت بوده است در این راستا، وضعیت شاخص امنیت در منطقه یک شهر که هسته تجاری و مرکزی شهر محاسبه می‌شود نسبت به سایر مناطق شهر کمتر بوده است علاوه بر آن مناطق دارای بافت سکونتگاهی غیررسمی وضعیت امنیت پایین‌تری داشته‌اند. همچنین نتایج پژوهش حاضر با پژوهش زارع شاه آبادی و غلامی [Zareshahabadi & Gholami, 2019] مبنی بر اینکه احساس حق به شهر در بین شهروندان شهر بیز پایین‌تر از حد متوسط بوده است و با پژوهش رهبری و شارع پور [Rahbari & Sharepour, 2013] مبنی بر اینکه شهروندان شهر تهران احساس می‌کرده‌اند در تصمیم‌گیری‌های شهری نقش کم‌رنگی داشته‌اند، همسو بود.

ضمن اینکه نتایج این پژوهش با نتایج مشکینی و همکاران [Meshkini et al., 2022] نیز مطابقت داشت. مطالعه تطبیقی آنها نشان داد که وضعیت معیارها و شاخص‌های حق به شهر در هیچ‌کدام از کلان‌شهرهای ایران چندان خوب نبوده است.

بررسی نتایج پژوهش انجام شده نشان داد میزان تحقق حق به شهر، در سطح شهر اهواز از حد متوسط کمتر است. علاوه بر آن، شاخص همبستگی و خوشبودن الگوی داده‌ها نامتوازن بودن برخورداری از حق به شهر در راستای ارتقاء شاخص‌های حق به شهر در سطح شهر به خصوص توجه بیشتر به محلات کمتر برخوردار می‌باشد. این پژوهش در این راستا اقدام به ارایه پیشنهادهایی کرده است که به دنبال رفع نقاط ضعف در سطح شهر است.

- برنامه‌ریزی در راستای تقویت مشارکت شهروندان.
- برنامه‌ریزی برای خدمات‌دهی برابر به تمامی اقسام جامعه با توجه به عدالت توزیعی.
- بهره‌گیری از توانمندی‌های بومی برای افزایش مکان‌های حضورپذیر شهرروندان.

- متناسبسازی فضاهای سرگرمی، تفریحی، ورزشی و سایر امکانات و تاسیسات شهری با سن و سال افراد در شهر اهواز.

right to the city. *Journal of Urban Affairs*. 36(1):141-154.

- Rahbari L, Sharepour M (2013). Ciender and right to the city: A test of Lefebvre's theory. *Iranian Sociological Association*. 15(1):116-141. [Persian]

- Rafieian M, Alvandipour N (2016). Paying the concept thought of right to town; seek a conceptual model. *Iranian Journal of Sociology*. 16(2):25-47. [Persian]

- Sharepour M, Rafatjah M, Rahbari L (2015). Citizens position in Arnestein's Ladder: Gender analysis of participatory dimentnsion of right to the city. *Social Welfare Quarterly*. 15(57):177-203. [Persian]

- Sharepour M (2015). Right to the city and urban public spaces. *People and Culture*. 1(2):51-66. [Persian]

- Statistical Centre of Iran (2016). Selected findings of the 2016 national population and housing census. Tehran: Statistical Center of Iran publishing. [Persian]

- Skrabit K (2021). Use, exchange, and speculation: The politics of inhabitance and the right to the city in urban Peru. *City & Society*. 33(1):118-146.

- Taghvaea AA, Azizi D, Yazdanian A (2016). Investigate the role of "the right to the city" theory in the productin and reproductin of urban space. *Journal of the Urban Development and Organization Haftshahr*. 4(49, 50):88-99. [Persian]

- Yaghfoori H, Kashefi D (2019). Evaluation of the components derived from the right to the city (case study: Piranshahr city). 9(35):57-68. [Persian]

- Zamorano C (2021). Appropriating the concept of the right to the city: Politics, politicians, and collective actors in Mexico City. *City & Society*. 33(1):71-90.

- Zareshahabadi A, Gholami M (2019). Relationship between the right to city and legalism (case of study: Citizens 18 years of age and above of the city of Yazd). *Urban Sociological Studies*. 9(32):33-56. [Persian]

indicators on the realization of the right to city (case study: Babolsar). *Biquarterly Journal of Sociology of Social Institutions*. 4(9):189-225. [Persian]

- Lefebvre H, Kofman E, Lebas E, editors (1996). *Writings on cities*. Oxford: Blackwell Publishing.

- Kheznezhad P, Pourmohammadi MR, Roostaei S (2020). Analysis of the right to the city in urban public spaces with emphasis on gender equity approach, case study: Urmia City. *Quarterly Journal of Woman and Society*. 10(40):195-222. [Persian]

- Kuymulu MB (2013). The vortex of rights: Right to the city' at a crossroads. *International Journal of Urban and Regional Research*. 37(3):923-940.

- Meshkini A, Zarghamard M, Kahaki F (2022). A comparative study of the right to the city in Iran. *GeoJournal*. 87:3101-3118.

- Marcuse P (2009). From critical urban theory to the right to the city. *City*. 13(2-3):185-197.

- Suganyes A, Mathivet C, editors (2011). *Cities for all: Proposals and experiences towards the right to the city*. Chile: Habitat International Coalition (HIC).

- Maroufi H, Vahidi Borji G (2015). Space and the realization of the right to the city: Identifying the spatial components of the right to the city for analyzing and evaluating the Navvab Project in Tehran and La Défense in Paris. *Motaleate Shahri*. 4(16):5-14. [Persian]

- Pourmohammadi MR, Roostaei S, Kheznezhad P (2019). Impact of the right to city on sense of belonging among gender groups (case study: Urmia public spaces). *Geographical Urban Planning Research*. 7(1):1-19. [Persian]

- Purcell M (2002). Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant. *GeoJournal*. 58:99-108.

- Purcell M (2014). Possible worlds: Henri Lefebvre and the